

<p>Tolmetus ja talltus TALLINNAS, Pagarl uul. nr. 1</p> <p>Tolmetaja kõnetunnid kella 12—1.</p>	<h1>SÕDUR</h1> <p>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS ülemjuhataja staabi väljaandel.</p>	<p>Tellimise hind kättesaatmisega: Iga 10 numbril eest 5 marka.</p> <p>Kuulutuste ja teadaannete hind: Iga korpusrea eest 50 penni.</p>
---	---	---

Telli misl ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabariigil postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 16.

Laupäewal, 5. juulil 1919.

I. aastakäik.

Wabariigi merejõudude juhataja.

Johan Pitta on sündinud Järwamaal Jalgsemaa külas, Ansomardi talus 7./20. webruaril 1872, taluomaniku pojana. Alghariduse sai ta walla- ja ministerruumi koolides ja täiendas seda iseõppimise teel. Erihariduse omandas Räämu, Kurelaare ja Baltisti merekoolides. Teigi kaugeõidu kapteni eksami Tallinnas 28. märtsil 1895. Merel sõitnud mitmesugustel laemadel ja kõigil meredel 1889-ast aastast algades kuni novembrini 1907, mil Liverpools Inglismaal „Cesti-Läti Laewaõidu Agentaari“ awas ja seal kuni 1911. aasta juulini töötas. Pärast seda ajas Tallinnas, asutas siin oma nimelise merekaubanduse äri, mille ta pärast merekaubanduse ühifusets muutis, firma all „Joh. Pitta ja Ko.“. Ühel ajal eeltähendatud äriaga asutas ta „Tallinna Laewa-Ühifuse“ ja korraldas „Balti Peaste Seltsi“. Kõiki kolme ühifust juhatades asutas ta Merekaubanduse ja Laewaõidu edendamise Seltsi ja oli ta selle juhatajaks, kuni sõda enamlastega teda sundis kõite oma jõudu kodumaa kaitses ohverdama. Rewolutsiooni aegadel aitas ta Cesti sõjawäge luua, Cesti sõjawäelaste kongressiõid toime panna ja töötas Cesti Sõjawäelaste Ülemkomitees selle liikmena. Organiseeris „Tallinna Omakaitset“ kolm korda: esimene kord enne enamlaste wõimule peasemist; selle omakaitse ajasid enamlasted laiali, tema warandust ja sõjariistu ära rööwides; teine kord korraldas ta omakaitset enamlaste lahtumisel Tallinnast; selle liikwideerisid Saksia okupatsiooni wõimud; kolmas omakaitse organiseerimine oli Saksia okupatsiooni ajal. Wiimase oma-

Kapten Johan Pitta.

Foto Parikas.

kaitse latte all asutas Pitta kangelasena langenud Jaan Naaris'e, kindral Põdder'i ja teiste kaastegewusel Cesti Raitse Liidu. See sündis kõige suuremas saladuses. Kui enamlasted esimest korda Narwa kallale tungisid, korraldas ta enamlaste vastu suure kiirusega Raitse Liidu salu kooliõpilaste ja teistest wabatahtlikest; seadis kokku I-se soomusrongi (praegune S. R. Kapten Jri) ja töötas sellega praeguse soomusrongide divisjoni ülema kapten Partsi ja kangelasena langenud kapten Jriwe toetusel enamlaste kallale, kui need juba Waiwarani olid jõudnud. Sellest peale algas meie soomusrongidel wiisa ja järeldamata wõitlus pealetungivate suurte enamlaste sõjawägedega. Sõdides suurenes soomusrongide arv ja nende jõud sai ärawõitmatuks, kuna nende ja soomusautode ehitamist ja warustamist J. Pitta wõimata hõõd kui päewad juhataks ja korraldas, ühtlasi mereoperatsioonide ette walmistades. Mitu korda kui kergeriisileja „Lembitu“ korda sai, töötas Pitta sellega waenlaste selja taha partisaani salu maale saatma ja waenlaste rannaäärseid seisukohti pommitama. See tegewus õnnestas kõige paremini. Efitre, Lohka, Runda Järawõimisele järgnes Hungeburgi ja Narwa ärawõitmine Pitta meredesantide poolt, ja siis Luuga jõe ja Raporje lahe ümbruste puhastamine waenlastest. Eht küll J. Pitta isiklikult desandisalku organiseeris ja nende tegewust isiklikult juhataks, suutis ta selle kõrwal siiski veel Wabariigi Merejõudude Staabi, Merewäe Tehnika ja Warustuse ameti, Sadamate Walitjuse, LooSIDE, Tuletornide ja Meremärkide Wa-

litfufe, Beeteede, Sabamate süwendamise ja parandamise ameti, Piirikontrolli, Kannavalwe, Sideteenistuse ja Peaste jaamade walitsufe, Laewasõidu ameti, Mereohjetooriumi, Peipsi laewastiku staabi, Hydrografia osakonna ja palju teisi osakondi, hjaoskondi ja ametkondi korraldaba, millede läbi Babariigi rannawalwe sõidewõrk, sadamad, peastejaamad, lootsid, miinidest sõiduteede puhastus, uppunud waranduste peastmine, transporteerimine, sõiduuhendus wäljamaaga, oma saarte ja rannadega korras hoitakse. Ühel ajal kõige sellega

on merewägi loobud ja õpetud ja sõjalaewad korda seatud.

Misjurguste raskustega kapten Pitkol meie merewäe loomisel ja korraldamisel wõidelda on olnud, sellest saawad asjast eemalolijad alles pärast kuulda. Ntamaa ei saa oma tänu keelba sellele lihtsale mehele, kes rohkem on korda saanud, kui seda teegi teine matkwaates olubes oleks teha suutnud.

Sisuford.

Ametlik osa:

1. Wäljawõtted Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäsklustest.
2. Juhatuskiri polgukohtutele.

Üleüldine osa:

1. Babariigi merejõudude juhataja kapten J. Pitka (pildiga lehe eesotsas).
2. Wäiteriikide sõjawägi (J. Soots).
3. Suuramine aeroplaanil (N. Requadt).
4. Seisuford meie wäerindadel.
5. Paar sõna eestlaste minewikust (J. Tamm).
6. Njakirjanduse ülewaade.
7. Segateated.

Ametlik osa.

Wäljawõtted Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäsklustest.

Nr. 291.

Tallinnas, 25. juunil 1919.

Kohustan kaitsejõuõppusele ilmuma oma leiwatotiga ja käsen selle eest neile maksta sõjawäelase painki hind.

Nr. 292.

Tallinnas, 25. juunil 1919.

Minu päewakäsu Nr. 130 § 3 täiendusets käsen tunnistusi raudteel III. klassis alandatud hinnaga sõitmiseks ainult rahwawäelastele reamehest weltweebkline wälja anda, kuna ohwitseridele, arstidele ja ametnikkudele mainitud (punaste lit. B) tunnistuste wäljaandmine keelatud on. Halastajate õdede kohta maffawad samad määrused, nagu ohwitseride, arstide ja ametnikkude kohtagi. Eralepingu põhjal sõjawäe asustutesse teenistusse wõetud isikutel pole õigus sõjawäelastele määratud tunnistusi alandatud hinnaga raudteel III. kl. sõitmiseks tarwitada.

Sõjawägede Ülemjuhataja,
Kindralstaabi-Kindral-Major Laidoner.

Juhatuskiri polgukohtutele.

(Järg.)

56. Järgmine kohtu tegewus akti arutamisel ja tõenduste järelekatsumisel on toodud §§ 630—662 ja seisab 1) tunnistajate ülekuulamises, 2) asjalikkude tõenduste järelewaatamises, kui sarnased olemas, 3) wäljatutsumata, mitte ilmunud ja surnud tunnistajate kirjalikkude näitamiste ettelugemises, 4) kirjalikkude tõenduste ettelugemises, mis aktiga seotud, 5) tunnistajate ülekuulamises, kes mitte kohtulikule arutamisele kutsutud ei ole, 6) kohtu korraldusel, ülewaatustes, läbitatsumiste, läbiotsumiste ja wäljawõtte toimepanemises, 7) abindude ettewõtmises kohtu poolt, et poolesti kottuleppele wiia, kui asi algatud kaebuse teel ja lõpetamine leppimise teel wõimalik ja 8) aktis kogutud tõenduste läbiwaatamise järele lõppulikkude seletuste ärakuulamises asjaosaliste poolt, samuti kohtualuse ärakuulamises, kellele seadus wiimase sõna õiguse annab enne kohtuotsuse tegemist.

57. Peale ülekuulamist jääwad tunnistajad istumise saali ja wõiwad sealt lahtuda enne akti arutamise lõppu ainult eesistuja lubaga. Kui ülekuulatud tunnistaja saalist lahtumise luba saab, kas koha puuduse pärast saalis wõi istumise waheaja tõttu, siis ei tohi ta mingil juhtumisel ühes toas ülekuulamata tunnistajatega wiibida. Enne ülekuulatud tunnistajaja lõpulikku kohtust koju lastmist peab eesistuja kindlaks tegema, kas wahest kohtualusel wõi asjaosalistel asja selgitamise mõttes tarwidust ei ole tunnistajat kinni pidada, et wiimasele akti üle mõnesugusi küsimusi ette panna (870).

58. Kui tarwidus olemas on kohtualust istumise saalist wälja saata kellegi tunnistaja ülekuulamise ajal ehk kohtualuse poolt tehtawa käre wõi hulbatuse tõttu, siis peab eesistuja kohtualuse istumisele tagasitoomise korral temale kõige üle teatama, mis tema ärakolekul kohtus sündis, selleks täskides asjaajajal ette lugeda istumise protokoll (640).

59. Küsimuste arutamisel: 1) isiku ülekuulamise tarwiduse üle, kes ei ole tunnistajana kohtusse kutsutud, ehk 2) tarwiduse üle toimetada ülewaatust, läbitatsumist, läbiotsumist ja wäljawõtteid (644), juhtneb kohus alus-test, mis toodud selle juhatuskirja 47 paragrafis. Istumise edasilükkamise korral koguneb kohus uuesti mitte muidu, kui polgu ülema sellekohase päewakäsu põhjal. Täiendawate teadete saamise järele algab akti arutamine uuesti sel korral, kui kohtu koosseis muutunud ehk kohus oli nimetatud peatamisel teiste akti arutamisele asunud. Wastawal korral wõib akti arutamine sellest tegewusest peale algada, kus see peatuma jäi; kuid kohtu aranagemise järele wõib kas akti arutamist uuesti algada ehk uuendada ainult mõningaid tegewusi.

60. Ülewaatuste, läbitatsumiste, läbiotsumiste ja wäljawõtte tegemine antakse kohtu enese kätte neis kohtes, mis sõjawäe ülemuse isearalise wõimu-

piirkonnas; läbiotsitused pannakse toime korteri pere-mehe juuresolekul.

Tähendus: Lõikas XXV ja XXVI on toodud näitlikud vormid: 1) kohtu määrused uue tunnistaja ületuulamise, ülewaatuse, läbitatsumise, läbiotsituse ja wäljawõtte üle; 2) aktidest, mis neis tegutemistes kohtu poolt loetu seatakse, ja 3) aktist, mis kohtualuse ja kahjusaja äraleppimise asjus tehtud

61. Suhtumistel, kui kahtlus tõuseb kohtualuse waimliste omaduste normaalse seisutorra üle, kutsub kohus arsti-eksperdi, ja kui peale viimase otsuse andmist kahtlus kõrvaldatakse, jätkab akti arutamist; wastasel korral teeb kohus määruse, akti polgu ülemale ette panna ühes kaebelusega Sõjawäe Ringkonna kohtusse läbitatsumiseks jaata (423, 424, 659, 1358, 1375).

62. Polgu kohus, leides et akt ei allu polgu kohtule, peab täpisealt ära tähendama põhjendused, mis akti alluwust teisele kohtule selgeks teewad. Sõdurite aktide alluwuse asjus Sõjawäe Ringkonna kohtule, Rahukohtule ja Rahutogule juhib polgu kohus 221, 2—4 pp. 260, 1261 ja 1262 S. R. S. §§ ja 33 1 ja 2 pp., 34, 200, 221, 205, 205^a, 206, 207; 1286 ja 1246 R. S. Rp.

63. Kui ühel hoobil sõdurit süüdistatakse sõjawälises üleastlises teos ja ühise kaelakohtulise kuriteo toimepanemises ühes eraisiluga, siis läib sõduri üle kohtumõistmine Rahukohtu ehk Rahutogu alla mõlemis kuritegudes ainult sel suhtumisel, kui eraisiluga üheskoos toimepandud kuriteo eest suurem karistus ähwardab, kui sõjawälise süüteo eest (S. R. S. 1271 ja R. S. Rp. 1252). Kui aga seaduse järele raskem karistus sõjawälise süüteo eest on, siis annab polgu kohus akti arutamise ühise kaelakohtulise kuriteo suhtes eraisiluga rahukohtuniku kätte (1272 ja 1273 S. R. S. ja 1253 ja 1254 R. S. Rp.), määrust tehes akti rahukohtuniku poolt ühes otsusega tagasi saatmise kohta polgu kohtusse, et kohtualuse üle sõjawälise süüteo eest kohtu mõista ja karistust määrata selle süüteo eest kokkumõitena karistusega, mis rahukohtu poolt määratud.

64. Polgukohtus ei aruta ülepea asju, kus kuriteo osalistena eraisilud osawõtnud, waid saadab samased aktid alluwuse järele rahukohtunikule ehk rahutogule. (1271.)

65. Paragrafis 63 äratähendatud torra järele tuleb polgukohtul läia, kui kaelakohtuline kuritegu sõduri poolt toime pandud enne sõjateenistusse astumist. (Särgneb.)

Üleüldine osa.

Wäikeriikide sõjawägi.

S. Soost.

11.

(Särg.)

III. Sõjawäe walitsus.

A. Kõrgem wõim.

Kõrgem wõim sõjawäe üle on kuninga päralt. Tema juures on peakorter, milles 4 ohwitseri ühe polkowniku juhatusel töötawad.

B. Kestwalitsus.

Sõjawäe walitsemine on sõjaminiistri kätte usaldatud.

Mõnikord on sõja- ja mereministriks üks ja seesama isik. Sarnasel korral nimetatakse asjaajajaks sellesse ministerteeriumi, kus minister isiklikult ligem asjaajaja pole, direktor.

Sõjaminiistri alla käib kindralite komisjon, selle ülesandeks on kõiki tähtsamaid sõjawäe puutuwaid küsimusi, isedranis mobilisatsioon küsimusi, arutada. Komisjoni presidendiks on sõjawäe inspektor, liikmeteks kõik kõrgemad wägede ja administratiw-osa ülemad.

Sõjaminiisteerium seisab sekretariaadist ja 2 departemangust koos.

Sekretariaat töötab direktori juhatusel ja walmistab ettepanekuid riiginõutogule, toimetab ministri ja ministerteeriumi kirjawahetust parlamendiga nende küsimuste kohta, mis mitte rahalikkudesse arwetesse ei puutu, walmistab seaduse projektid ja ilmutab seadusi. Sekretäri alla käiwad ka ministerteeriumis teenijate isiklikud küsimused ja ülepea sõjawälised küsimused, mis otsekohe departemangule ei allu.

Esimene departemang seisab kahest toimekonnast (contoir) ja raamatupidamise ja oskonnast koos. Üks toimekond ajab neid asju, mis harilikult torra ja inspektori jaostondade alla käiwad. Teine toimekond, ülem sõjakommissari juhatusel, toimetab kirjawahetust raha ja toidumuretsemise küsimuste asjus. Tema kohuseks on ka sõjawäe rahaarwete tegemine, kui ka kõik sõjaminiisteeriumi wara arwel pidamine ja abirahade ja pensioni küsimused.

Teine departemang seisab kahest toimekonnast ja weel kroonu kaleriwabriku walitsusest koos. Üks neist toimekondadest (torra järele ministerteeriumis kolmas) on warustamise toimekond. Tema alla käiwad ka sõjariistade ja püstitrohu wabrikud. Teise toimekonna (torra järele neljanda) alla käiwad sõjawäe korteri muretsemise küsimused, kroonu majade, hospitalite, kindluste, inseneri wara, laagri ja lasteplatide üle walitsemine, niisama ka maatuulamine ja kaarditegemine, mida kindralstaabi ohwitserid toimetawad.

Sõjaminiisteeriumi juure on ka hobuste muretsemise komisjon arwatud.

Ministerteeriumis töötawad kuni 20 ohwitseri ja umbes niisama palju ametnikka.

Peale nende otsekoheste ministerteeriumi osade käiwad sõjaminiistri alla järgmised sõjawäe kestwalitsuse abiasutused: 1) Kindralstaab, mis kindralstaabi ülema juhatusel töötab. Kõik kindralstaabi ohwitserid loetakse iseseiswa korpuse liikmeteks ja käiwad kindralstaabi ülema wõimupiiri, kui nad ka kindralstaabis otsekohe ei teeni.

Kindralstaabi walitsus seisab kahest jaostonnast koos: 1) taktika jaostonnast, kus mobilisatsiooni asju toimetatakse, sõjaplaanid kawatsetakse, seadusi parandatakse ja õpetamise juhatused loetu seatakse ja 2) topograafia jaostonnast, kus kaardid walmistatakse ja trükitakse.

Kindralstaabi ülema alla käib ka sõjawäe liikumise komisjon.

Et kindralstaabi ohwitseriks saada, peab Fredriksbergi ohwitseride kooli wanem klass lõpetama, kus kõrgem sõjawäe haridus antakse.

Klassil on 3 jaostonda: kindralstaabi, suurtüki ja inseneri jaostonnad. Öppimine kestab 2½ aastat. Öppima wõetakse ainult neid leitnantisid, kes peale Fredriksbergi ohwitseride kooli kestmise klassi lõpetamist vähemalt 1½ aastat on sõjaväes teeninud.

Leitnandid, kes wanema klassi lõpetanud, teenivad 4—6 aastat kindralstaabi kohtade peal, siis jaadetakse nad polku tagasi. Kui nad polgus kapteni aukraadini on teeninud, wõetakse neid uuesti kindralstaabi teenima, kuid mõne aja järele jaadetakse jälle polku teenima.

Niisuguse teenistuse mahetamisega loodetakse kindralstaabi ohwitseride taudu polkudes sõjaväe teadust laiali laotada, ühtlasi aga ka seda kätte saada, et kindralstaabi ohwitserid sõjaväest ära ei wõerduks, waid teda läbi ja läbi tunneksid.

Kindralstaabi ameti kohtasid on Daanis wähe, umbes 25. Kindralstaabi juure arwatakse ka 1 intendant, 1 topograafia jaostonna arhiwi ülem, 2 arsti ja 16 alamohwitseri.

2. Intendantide korpus on kindralintendandi juhatusel ja muretseb sõjaväele riide, toidu ja hospidali kraami.

3. Sõjakohtu jaostond on kindralauditori juhatusel, kelle alla kõik sõjaauditorite korpus käib.

4. Rawitsemise jaostond on staabi arsti ja sõjaweterinaaride ülema juhatusel all.

5. Kindralinspektorid. Igasugu sõjaväel (jala, ratsa, suurtüki ja inseneri wäel) on oma eri kindralinspektor, kes tema alla käiwate wägede eridõppuse ja ülepea teenistuse järele walwawad. Jala- ja ratsawäe kindralinspektoritel on oma staabid, kus staabi ülema juhatusel 1 adjutant ja kirjutaja töötawad. Suurtüki ja inseneri wäe kindralinspektoritel on omad walitsused, sest nende inspektorite alla käiwad otsekohe sellekohased wäed, ilma et nad kõrgemate ühenduste alla käiks. Peale selle on veel suurtükiväe tehnika direktor, kelle alla arsenalid ja laboratooriumid käiwad, millel ka omad walitsused on.

C. Kohalik walitus.

Kagu juba eespool öeldud, on Daanimaa kahets sõjawäeringkonnaks jagatud. Ringkonna wägede juhataja alla käib ringkonna staab, mis staabi ülemast, tema abist, kahest kindralstaabi-ohwitserist ja 1 arstist koos seisab. Ka käiwad komplekteerimise ringkonnad, kellel ka oma staabid on, ringkonna wägede juhataja alla.

Igas sõjaväe ringkonnas on ka ringkonna intendandi walitus.

D. Sõjaväeosade walitus.

Rahu ajal on olemas ainult brigadi staabid, kus staabi ülem ühe adjutandi kaastegewusel töötab.

Sõja ajal, niipalju kui rahuaegse korralduse järele arwata võib, kawatsatakse tegewawäe korpus ja sellega siis ka tegewawäe peakorter asutada, mis wististi kestkwalituses ja ringkondade staapides teenijatest koos saab seisma.

Kas aga brigadid enne diwiisideks ehk otsekohe korpusets ühendatakse, selle kohta pole kindlaid teateid. (Järgneb.)

Luuramine aeroplaanil.

R. Requardt'i järele F. A.

(Järg.)

Seni etteoodud jataalseid wõimalusi peab iga lennu korral arwesse wõtma. Sõjalennu korral tuleb aga weel, nagu juba öeldud, kaks uut wõimalust juure: õhuvõitlus ja mahalastmine. Õhuvõitluse tarwis on aeroplaanid sellekohaselt sõjariistadega warustatud, lastmise wastu on nad soomusega kaitsitud. Lenduri isiklikud sõjariistad on rewolwer ja tupp-puss; waatlejal on wäkel ka karabiin kaasas. Õhuvõitlus, nagu seda positsioonijõuas igapäew ette tuleb, on ligidase luuramise paratamata kõrwalnähtus, sest et lendurid tummagilt poolt wastase omadele mõistagi luuramist oma territooriumi kohal wõimatuks püüawad teha, ise aga arusaadawal wiisil wõimalikult palju tähelepanekuid wastase poolele lastumad teha. Sellest dilemmast tekib juurem osa õhuvõitlusi.

Alguses mõttsid õhuvõitlustest kõik lendurid osa, wiimasel ajal aga on õhuvõitluste tarwis iseäralisi wõitluslaewasidka ajutama hakatud, millede ülesandeks on waenlase lenduritel luuramist oma seisukohtade kohal takistada, oma lenduritele aga nende luuramislendudel waenlase seisukohtade kohal kaitsmaks olla. Suurem osa õhuvõitlusi langeb sedamööda wõitluslaewasidkude kanda, kuid ka waatleja-lendur peab alati õhuvõitluseks walmis olema.

Õhuvõitluses tarwitataw taktika põhjeneb esimeses joones isiklikus osawuses. On olemas ainult üks ülekõlbne põhjusmõte; see on: peab wastasest kõigepealt üle lendama ja alles siis teda lõpulistult häwitada püüdma. Muidu on iga lenduri oma asi, kuidas ta wastasest jagu saab.

Lastmine alt maa pealt on lendurile wäga paha ja kardetaw; sellejuures tuleb aga tähele panna, misfugusest kaliibrist lastakse. Püssituli on tahetuhandemeetrilise kõrguse juures täiesti mõjuta; kuid suurtükidega lastmise korral peab juba kolmetuhande meetri kõrgusele tõusma, kui kaitsitud tahetakse olla. Suurtükivõitlused ulatawad muidugi kõrgemale, kuid tabamise wõimalus on niisugusel korral wäga wäike: — tuleb juba pahaks juhtumiseks pidada, kui kuul pihta läheb. Minutene sõjariist, mis lenduri ka niisugusest kõrgusest maha võib tuua — muidugi kui ta näha on, mida kolmetuhandemeetrilise kõrguse juures mitte alati wõimalik ei ole — on zenit-suurtükk. Õnnestanud tehnika ja optika tõttu on tema abil wõimalik aeroplaanile kaunis kindlasti pihta lasta. Zenit-suurtükile on juba nii mõnigi aeroplaan ohwriks langenud.

Kõrgemale tõusmise korral on lastmise ajal weel soowitaw wõimalikult singa-sänga lendamise läbi waenlasele sihtimist wõimatuks teha. Ka on kasulik apparaati päikese walgusele asetada, sest see raskendab kõrguse ja kauguse täpisealt aramääramist.

Minu kõige huwitawam luuramise lend oli minu esimene korrapärane sõjalend ühel aprilli õhtupoolikul 1915. aastal. Sel lennul oli juhustlikult niisugusti ligidase kui ka kaugeluuramise tähtsus. Meie wäljalendurite osakond, mille juure minu ühe langenud lenduri ajamele olin komandeeritud; seisis mõddaminewalt Poola linna Stiernewiece ligiduses. Lennujaama telgid olid üles löödnud heinamaale, mis lendu tõusmiseks wähe kohane oli. Ühel küljel seisis kõrge männik, mis tellisid waenlase eest warjas.

Ilm ei olnud lennuks just hea. Maa ligidalt käisid külmad tuulehood, taewas oli küll wärskse kemadesinaga kaetud, kuid selle all jooksid türelt lumiwalged pilwetoobarad; kõigis õhufihtides walitfesis nähtawasti wastamisi läinud woolud.

Sendu tõusmine oli tella wiie peale kindlaks määratud. Kui waatlejad, kes isiklike juhatusete saamiseks staapi oli käjutatud, wäitfes hallis autos tagasi tuli, istufin ma juba lennuwalmis oma monoplaani gondolis. Waatleja tuli tohe apparadi juure, astus sisse ja ütles, et tema pärast wõib lend algada. Minu pilk otfis teenijaid, kes ülestõusmisel abits peawad olema. Mina andfin nendele käskides märku. Mootor hakkas pörifema. Lennumafin tõusis üles lühikese hoogumõtmise järel.

Heinamaa mittekojase seisukoha pärast pidin lääne sihis üles tõusma. Tuul oli wastu. Selle järeldusel suurenes masina tõusejõud, sest wastastuul tõstatub. Kuid tuul puhus wäga rahutult ja hookaupa. Surnud waitus ja teraw wool waheldufid mängides üksteisega, nii et masin pea wärifedes üles tõusis, pea tuimalt ettepoole alla hakkas langema. Mina pidin wahetpidamata tüüri abil wastu töötama. Minu närwide loomulik pinewus lahtus selle tõttu ifta enam ja enam. Mina unustafin juba ära, et see minu esimene sõjalend oli; mulle näis, nagu olefin oma harilikul proowilennul kodusel lennuplatfil. Kui ma 250 meetrit kõrgele olin tõusnud, rõhutasin küljetüüri pahemalt poolt, ja masin pööras sõnatuulelikult pahemale poole ümber, mis järeldusel ta tarwiliku idapoolse sihi omandas. Tuul wuputas meile nüüd mängiwalt selga. Horifontaalses joones edasi lennates ei ole pärituul mitte pahem kui wastastuul. Kuid ülestõusmisel mõjub wastastuul takistawalt, sest ta surub masina nina allapoole. Mina wõtsin seepärast kurwitüüri jälle tarwitusele, et laialistes spiraalides ülespoole keerduda.

Kui ma juba 1000 meetrit kõrgele olin tõusnud, jõudfin tasase woolu piirkonda. Seda märgates loobufin keerdamast ja lastfin apparaadi tasaselt idapoole hõljuda.

Nüüd oli mul aega ümber waadata. Selge ilma tõttu oli mõimalik kaunis kaugele näha, wähemalt saja kilomeetri kaugusele. Territorium, mida meie luurama pidime, oli meie ees lahti. Ta ulatas Skiernewiee-Warsfawi raudteeliinist, mille sihis meie lendafime, kuni Piitfani. Selle sektori eellinid algafid umbes 20 kilomeetrit idapool Skiernewieet. Kui ma alla maha waatafin, nägin Poola legenditu iseloomulikku maastikku: palju metsi, halwasti jaotatud põllud ja heinamaad, laialised rabad ja raiesmikud, palju wetesid, seiswaid kui ka jookswaid, wäitfuid kui ka suuri, enamasti madala pöösastifuga tiini laswanud, hull halbu wäljateesid, wahetewahel mõni parem maantee, koguni harwa mõni päris hea tee, laiali pillatud külad, üfifud talud ja mõisad, unised linnakesed — need on selle maastiku filmatoritawamad tunnused.

(Järgneb).

Seisukord meie wäerindadel.

Gatfchina sihil kestawad ägedad lahingud edasi. Waenlane jattab siin pealetungimist ja püüab Põhja Armees wäeosafid oma pealinnast ja Kroonlinna kindlustatud piirkonnast eemale tõrjuda. Oskalt on see temale ka forda läinud, ja Põhja Armees wäeosad olid sunnitud mõned külad mereäärtes piirkonnas maha

jätma. Ka raudtee piirkonnas on elamad wõitlused. Waenlane on siin omale tats soomusrongi abits wõtnud. Kuid kõit waenlase pealetungimised on siin tagasi löödnud ja üks tema soomusrongidest ifegi wõitlusewõimetuts tehtud. Kuigi sellel wäerinnal waenlasele edu on olnud ja rida külasid tema kätte on langenud, siiski wõib ütelda, et seisukord siin iftagi kindel on ja kõitide waenlase pealetungimiste peale waatamata ei ole ta suutnud seda wäerinda nõrgendada.

Pihwa all oli fogu möödaläinud nädalal elaw maatuulajate tegewus. Waenlase poolt wõeti wahetewahel ka mõned pealetungimise katsed ette, kuid neid ei jõudnud ta wälja arendada ja nad langesid juba oma alguses torku. Waenlane afub siin rõhkem kaitse seisukorras ja hoiab enmast suurematest operatfioonidest tagasi.

Düünaburgi sihil on meie wäed edasi liikunud ja ifegi üle Düüna jõe läinud, kus nad Wesfeni, Kaltenbrunneni ja Podunai külade liinil afuwad ja sealt Düüna pool afuwate Leedu wäeosadega ühendusesse on astunud.

Riia sihil on meie wäed Riia linna wärawateni jõudnud. Balti Landeswehr ja Saffa raudne diwiis, mis wongilangenute ütelse järele Needra walitfufe teenistusse üle olla läinud, on siin rängasti liita saanud, ja see kõit mõne päewa jooksul. Selle peale waatamata, et saksalased suured jõud siin meie wastu olid toondanud ja ifegi fihwtiseid gaafifid tarwitafid, kuna nad taganemisel kõit raudtee ja maanteed fillad õhtu lastfid, olid nad siiski sunnitud meie tuliste ja tabawate hoopide all kiiresti taganema. Kõhke sõja-jaak langes meie kätte. Et oma palgatud sõjawäe osafid weel kuidagi wiisi wee peal hoida ja neid wastupealetungimisele saata, jootfid Balti parunid nad täis; kuid ka see wiimane abinõu ei wiinud sihile, ja kiire taganemine kestis edasi. Meie waprak wäed on siin oma põlisest waenlasest jagu saanud ja tema jätifed Düüna pahemale taldale paisanud. — Piitriikide esitajate nõudmise peale on meie ja Saffa „ülemjuhatusel all olewate wägede wahel waherahu tehtud, millele 3. juulil kell 3,30 min. alla kirjutati. Waherahu hakkas maksma 3. juulil kell 12. Selle waherahu põhjal peawad Saffa wäed mõimalikult ruttu Läti- maalt wälja wiidama, Riia linn aga juba 5. juulil kella 6 õhtu Landeswehri ja Saffa wägede poolt puhastatud olema.

Üleüldiselt meie seisukorda hinnates wõib ütelda, et ta endist wiisi meile hülgaw on.

Paar sõna eestlaste minewikust.

J. Tamm.

Lõpp.

Maapäewa istumisel Riia linnas 1681. a. pandi Rootfi kuningale Karl XI. küsul rüütlitele ette ära kaotada pärisorjus, mis inimesefugu häbistab.

Kuninga ettepanek lükati rüütelkonna poolt kõige kindlamalt tagasi, nimelt samal põhjusel, mil kuningas heaks arwas rahwast orjailfist wabastada: rahwa enda hea käekäigu pärast, sest rüütlite seletuse järel wõisid eestlased ilma nende ifaliku witsahirmuta „ülkäte“ minna.

Kuningas ei annud rüütelkonnale mitte järele, ning suuri raskufid fõrwaldades pani ta 1687. aastal suurepäralise määruse maksma, mille järele mõisnikkudel õigus oli omale pidada ainult 1/3 künarawast

maast Viivimaal; $\frac{4}{5}$ põllumaast ühes selle peal elutsimate eestlaste ja lätlaste anti Rootsi riigivalitsuse hoole alla, kes ka viibimata elule tutus terve rea väga häid reformisid orjastatud rahva lasteks ja muudugi mõista, rüütlike kahjuks.

Seati siise nõndanimetatud wafuraamatud, millede täpisealt ära oli näidatud talumaade suurus ning sellekohane kindel tasumaks mõisnikule.

Peale selle ei tohtinud mõisnik kedagi tema koha pealt ära ajada ehk ümber paigutada, ilma riigiwõimu esitaja lubata.

Nende eelpool nimetatud määrustega, kui ka paljude teiste enam wähem tähtsate korraldustega pani kuningas Karl XI. rahwa mojanuslikele olukorrale launis kindla aluse, mis tulewikus töötab head wilja lenda.

See inimesearmastaja kuningas läks oma reformidega weel laugemalegi. Mojanuslike järke kinnitades tahtis tema kindla maa pärisrahwale ka suuremad isiklikud õigused. Ta nõudis, et rahwaga mitte tui orjadega, waid tui wabade Rootsi talupoegade ümber käidaks.

Manifestiga 1694. aastal keelati mõisnikudel ära oma talupoegi wiisadega nuhelda.

Kuningas Karl XI. jurm 1697. aastal tahtis teostamast tema palawamat soowi — orjaitet lõpulikult häwitada.

Peale kuningas Karl XI. asus Rootsi troonile tema järeltulija Karl XII. Selle noore kuninga walitsuse algul panid rüütlik kõik rattad käima, et oma endised eesõigused tagasi saada, kuid osjata.

Rüütlik, nãhes et wãewõimuga midagi teha ei ole, warjasid oma wiha Rootsi kuninga ja tema maa wastu sügawas südamas, parajat aega oodates, te seda wiha mõits wãlja walada.

Aeg tuli. Algus suur Põhja sõda, mis suurelt osalt Balti rüütlike äraandliku tegewuse tõttu (Pattull ja palju teisi) Rootsi kahjuks lõppes.

Nii siis, Karl XI. surma ja Rootsi taotuste järeldufel Põhja sõdas kaotasid talupojad kõik Rootsi kuningate poolt antud õigused jällegi täielikult.

Peeter Suur pani maksma kõik endised seadused. Mõisnikud omalt poolt ei lastnud mööda minna juhust, et rahulik südamega häwitada kõik Rootsi kuningate poolt talupoegadele antud õigused, ja nad mõtsid äraandmise eest Suuda palga wastu.

Kõik see tehti tãsa, ilma mingi kãrata, ja Wene walitsus togu XVIII. aastaja jooksul ei mõtnud wãwãls ennast tutwustada Karl XI. reformidega.

Wõib kergesti ette kujutada, kuidas elas Cestimaal orjastatud pärisrahwas peale Wenemaa külge liitumist.

Talupoegade olukord oli niiwõrd meeletu, et ka keiserinna Anna walitsus, selle peale waatamata, et trooni ümber olid kogutud suuremalt osalt Balti mõisnikud, oma juhikirjades alla kriipsutas talupoegade wãljafannatamata rasket seisukorda ja nende piinamist mõisnikkude poolt.

Mingisuguseid parandusi selles küsimuses ette ei mõtetud, ei Bironi asemalitsuse ajal, ei ka keiserinna Elisabeti ajal.

Nimelt Katharina II. ajal pöörati selle kãhendama ülekõhtu peale natuke rõhlem tähelepanekut.

See keiserinna kirjutas juulil 1761 Riia kindral-kuberneriile Brounile, et paljudes mõisates rentnikud ja mõisnikud talupoegade meeskult ümber käiwad.

1764. aastal pani Katharina oma lähireisil Cestimaal tähele, et see raske olukord enam edasi kãsta ei

wõi, ning jaanuari kuul 1765. aastal andis Broun Viivimaa maapäewal rüütlikele teada, et keiserlik kõrgus temale ette kantud taebustest on oma suureks pahanduseks aru saanud ja osalt ka ise näinud, misuguses suures puuduses ja wiletsuses elawad Viivimaa talupojad, sellepärast on ta otustanud piiri panna niisugusele piiramata rahwa wãgistamisele.

Rahwa olukorra parandamiseks pani Broun rüütlikele ette, et nemad tunnistaksid talupoegade õigust maa omandamiseks ja et nemad piiri paneksid omawoli tarwitamiseks.

Brouni ettepanek süttas rüütlikonnas põha wiha põlema. Ja kui samal maapäewa istumisel parun Schulz mõisnikkudele ette pani, et tuleks kergendada talupoegade olukorda, ja kui ta oma kõne lõpetas sõnadega, et „ammugi on juba aeg lõpetada wãgistom ümberkãimine terve inimeseõoga kui lojusega,“ siis tahteti teda atnast wãlja wisata.

Walitsuse surwe all andsid rüütlik nii palju jãrele, et awaliku orjamõümise eest turul ja mehe ja naise wãgimãldse lahutamise eest trahwi mõis määrata.

Peale selle pandi weel mõned parandused maksma, mis nimetamise wãärki ei ole. Kui hãdasti oli tarwis piiri panna mõisnikkude omawolile, nãttawad järgmised selle aja kirjanduse tõendused, kes ligidalt tundsid Viivimaa talupoegade olukorda.

Ülewalpool tähendatud kindralkuberner Brouni ettepaneku peale wastasid rüütlik parun Schulz tõenduse jãrele järgmiselt: „Viivimaa talupoegadele ei tunnista meie mingisugust õigust midagi omaks lugeda, ka mitte seda, mis nad oma wãrehiigiga omale teeniwad.“

Edasi jutustab pastor Eifen von Schwarzenberg (1764. a): „Ehk küll seadus ette kirjutas mingisuguse nuhtluse määra, kuid maa omanikul oli niiwõrd palju wabadust, et kui tema kãstis nuhelda kedagi wãljemalt, — ka seaduslikkudes piirides, — siis mõis nuheldaw wabalt hinge heita. Nuheldawat peksiti keppidega nii kãna palja selja peale, kuni toorest puust kãpid narmendama hakkasid. Seda siis nimetati paari hõobi andmiseks.“

Selge pildi Viivimaa eestlaste ja lãtlaste elust annab kellegi Merelli raamat: „Die Letten vorzüglich in Livland am Ende des philosophischen Jahrhunderts“, mis üle saja aasta tagasi Saksamaal trükiti ilmus.

Merelli raamat, mis diglastes wãrwides kujutab pärisrahwa olukorda, kutsus oma ilumuse korral Saksamaal pahameele tormi eõile nende jãledate tegude wastu.

Kuid kõige selle surwe ja wiletsuse peale waatamata, tõusis meie Cesti rahwas üles kui koor meis, omandades hariduse terakesi, siin juures pool nãlgides. Nüüd ei nãe meie enam ainult ilusaid unenãgusid oma wabadusest, waid see on nüüd saanud tõeliseks eluks.

Kuid jällegi on madu oma pea üles tõstnud, et meid oma kãwtõise keelega selja tagant salwata. Sel ajal, kui meie maailma kultuuri häwitajate enamlaste wastu rasket mõtlist peame, on jälle Balti porunid endised mustab warjud wãlja kutsunud, ning loodawad Saksamaa palgatud raudrüütlike toetusel meie isamaa pinnal uuesti oma wãgimãlda maksma panna. Kuid seeford ei ole neil tegemist mitte wibupõõõidõega ja puu wãsaratega, waid, Sumalale tãnu, hãsti organiferitud, warustatud ja osawa kãega juhitud sõjawãega, selle südamas niisamãõugune waimustuse-tuli põleb, kui meie wãpra eõiwanema Wõmbitu ajal.

Cesti noor malewa näitab Saksamaa lambawarastele kätte nende dige koha, ja selleks siis Jumal ja wõit teiega, waprud wennad sõjawäljal Saksamaa waatab uhkusega trie peale.

Ajakirjanduse ülewaade.

Waherahu puhul Landeswehri kirjutas „Päewalehti“: „Ei tohiks olla neid, kes mitte ei röömustoks, et werewalamisele, seekord ühele werise-male meie wabastuse-sõjas, lõpp on tehtud. Sest iga werewalamin, igasugune inimese tapmine on hukkamõistmise wäärt. Kuid meie ei tahaks ütlemata jätta, et proegune waherahu meile mitmed küsimused ette weeretab, mille peale wastuse otsimine eialgu raskusi teeb, nii et see sündmus nii paljudes teatava rahulolematuse tunde järele jätta wõib. Kuigi meie sõjawäed Landeswehri wastu sõdides piirita wahwust üles on näidanud, kuigi neil jõudu jatkus isegi Saksa raudsest dissiplineeritud sõjawäest otse ootamata rutuliste tagajärgedega jagu saada ja mõne päewa pärast Riia wärawate ette jõuda, nii et Riia langemine ainult weel tundide küsimus oli, ei anna waherahu, wahemalt praegu, mitte weel selgemat wastust, mis meie oma suurte jõupingutustega ja ohwritega kätte oleme saanud? Meie wiimase sõjakäigu otskoheseks tagajärjeks on Landeswehri purustamine Põhja-Lätimaal ja tema wälja tõrjumine Riistast. Missugused ta pärastised tagajärjed, ei tea meie kahjuts weel mitte, kuid meil ei ole palawamat soowi, kui seda, et wahwate Cesti meeste weri, mis walatud meile wõeral pinnal mitte asjata woolanud ei ole.“

„Tallinna Teataja“ kirjutas:

„Meil ei ole põhjust liitlaste üle selle (waherahu) pärastit nuriseda, enam weel — meie wõime nende waheselegamise eest isegi tänulituid olla. Sest meie ei tahnud seda sõda tema enese pärastit, waid haarasime sõjariistad Landeswehri wastu ainult oma kodumaa ja tulewiku kaitseks. Nüüd ei ahwarda seolt poolt meid loobetawasti mitte enam tõsisem hädaoht, sellepärast wõivad püssid waitida. Meie ajaloolised wastased niisästi seal kui siin pool piiri peaksid aga pärastit kõite, mis sündinud, teadma, et Cesti rahwas nüüd mitte enam ni kergelt piitsa alla paenutataw ei ole, kui sadade aastate eest. Kõige suurem tänu on selle eest meie wahwatele poegadele, kes seda Lätimaa wäljadel nii hiilgawalt tõendasid. Nende mälestus jäägu meil kustumatats, nii kaua kui Cesti nimi kustumatats jääb.“

Segateated.

Määrus Cesti wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste kohta.

Mäletawasti saatis Wabariigi sõjawägede ülemjuhataja kindral Laidoner mõne aja eest ajutisele walitjusele märgutirja, milles ta tähelepanekut selle peale juhtis, et paljud isikud, kes dieti sõjawäes peaksid teenima, enestele ministeeriumides ja kodanlikes asutustes sooja pesa on leidnud, mis järeldusel need eriteadlastes, kes praegu sõjawäes teeniwad, pärastit sõja lõppu ilma teenisuletta wõiwad jäeda, sest et kõik kohad sõja ajal juba teistele on antud. Seda silmas pidades pani ülemjuhataja ette, et määrus wälja töötatats, mis sõjawäelastele pärastit sõja lõppu teenistuse saamise asjus eesõiguse annab.

Nüüd on siis ka Wabariigi Walitjuse poolt järgmine määrus wälja kuulutatud:

„Kõigil Cesti wabadussõjast osa wõtnud sõjawäelastel on eesõigus peale sõja lõppu esimeses järjekorras riigi ja omawalitjuse asutustes nende elututsele ja haridusele wastawat teenistust saada.“

Munuse wäerind.

Peastaab teatab 28. juunil: Witeles maale tulnud waenlase sõjawägedega ei ole wõitlused weel lõpunud. Munuse wabatahtlike löuna-rühm taganeb Tuulose jõe uutele seisupaitadele. Põhja wäerinnal wõttis waenlane eila Mielniisa küla Prjasha-Munuse tee ääres oma alla ja tungib Losso Simajasi-Prjasha poole, ahwardades põhja rühmale seljataha tungida. Walged wäed wõtsid eila Mielniisa küla tagasi. Uttinos, Saorimael olewad wäed taganewad uutele seisupaitadele.

Witele ärawõtmisest wõttis osa 14 waenlaste laewa, nende hulgas oli ka ristlajaid. 1. he laewa lassid Witele rannapatareid põhja. Üks laew taganes uppuras seisukorras. Peale ühetunnist lastmist sundisid waenlased tulega rannapatareid waitima ja wõtsid põlewa küla kõikide tagamaraladudega oma kätte.

Ragu „Hels. San.“ kuuleb 30. juunil, maritwad Soome wabatahtlikeid Konnu ja Witele teede kaudu Witele peale. Staabi teate järele 30. juunist kindlustawad enamlased end Witele külas. Waenlased on nõu olnud Tuulose wäerinnal olewatele wägedele seljataha tungida ja neilt wõtta wõimalus taganemiseks.

Wene frontidelt.

Amietlitud sõnumid Dmskist teatawad, et punased wäed selle järele kui nad Glasowi juures lüüa saanud, terwel wäerinnal raudteest põhja pool Permi ja Kaasani wahel on taganenud. Sobolewi juures, Busulufist 75 wersta löuna pool, on Urali kasakad enamlaste wäe löönud ja ta meestest 10 tuhat wangi wõtnud.

Pariisist teatatakse, et Denikini edasitungimine rahuldawalt areneb ja terve Donezi sütepiirkond juba ära on wõdetud.

Sõnumi järele, mis Jekaterinodarist 17. juunil saadetud, on Denikini wäed 5-el wiimasel päewal üle 5000 mehe wangi wõtnud ja kuni kohani tunginud, mis Tsariisõnisti 25 wersta eemal on.

Bakust teatatakse, et 8000 enamlaste meest 18 laemaga Afganistanist Alesandrowskisse (Kaspia mere idakaldal) on sõitnud. Enamlased näiwad Astrahani piirkonnast Turkestani põgenewat.

Londonist, 1. juulil. Reuterile teatatakse Kemist 30. juunil: Meie mereaerolaanid põimitasid waenlase seisukohti, wigastasid ehitusi ja häwitasi ühe rongi. Kaks meie lennumasinat lasti waenlase kuulipildujate tulega maha; ühte wigastati lendurite poolt, aga sellel läks lorda meie liinidele tagasi tulla.

London, 2. juulil. Reuter. Ahgangi teadaanne: Meie wõtsime waenlase seisukoha Malaberesnikust löuna pool oma alla ja saime 2 kuulipildujat 17 wangiga saagiks. Dwina pahemal kaldal nihkuse Selmnega jões, pahemal kaldal Jakowlewskojeni edasi. Pinega sihil sundisid meiljatulekahjud meid ajutiselt oma wäerinda tagasi tõmbama; meie suurülitule all langes waenlase pealetungimise katse Aleshowo peale, Onega jõe ääres, kolkku, waenlane taganes warustust ja lastemoona maha jättes.

Murmani teadaanne: Et Wene wägedega Shunga poolsaarel ühendusse astuda, wõtsid itaallased peale tungides ühe waenlase seisukoha raudtee ääres ära;

nad kaotasid wiis meest haawatuteno, kuna waenlase üleüldised kaotused Shunga poolsaarel, nagu teatatakse, vähemalt 500 meest on. 29. juunil võttis wenelaste, serblaste ja kanadalaste ühendatud jõud Briti suur-tiitväe toetusel Dianowigori, 30. kilom. Medweshja Gorast lõuna pool, oma alla, waenlasele rasteid kaotusi sünnitades; meie sõime 3 kuulipildujat.

Garkow enamlastelt ära võetud.

Kriewist teatatakse: Kommunist Katowski teatas raudtee-ametnikkude koosolekul, et Garkowi linn on langenud.

Seda teadet kinnitab ka Reuter, Noworosjiiskist laadud telegrammi põhjal. Denikini väed said palju sõjamaterjali ja tuhat wangi saagiks.

Wõidupidu Pariisis.

Partis pühitseb rahu allakirjutamise päewa suurte pidustustega. Üleüldiselt peetakse seda päewa kõige hülgavamaks päewaks Prantsuse rahwa ajaloos.

Sotsialistide wastuseisemisest hoolimata, määras Prantsuse saadikuteogu wõidupidustuste heaks 4.300 000 franki. Pidustused on 14. juulil.

„Temps“ kirjutab rahutegemise järel: Sõda on wõidetud Prantsusmaal ja Prantsuse ülemjuhatusel. Rahule on Prantsusmaal alla kirjutatud, konferentsil, mida prantslane juhatanud. Meie wõime oma maa ja rahwa peale uhked olla.

Rõõm Londonis rahu allakirjutamise puhul.

Laupäeval, 28. juunil peale lõunat, kui ajalehed Reutersi telegrammidega rahu allakirjutamise kohta

ilmusid, algasid üleüldised rõõmuwalgused. Peameeleawaldus algas Londonis Buckinghami lossi ees siis, kui kuningas kuningliku perekonna liikmete saatel pal-konile ilmus; ta wõeti suure waimustusega vastu. Kuningas ütles rahwahulgale walju healega mõne sõna, peale muu: „Ma tänan teie kõikidega Sumalat.“ Saewade peatuskohad olid lippudega kaunistatud, sõjalaewad lastsid terwituspaukusi saajit ühest suurtükist. Wideswitu ajal algasid kiirteheitjad oma tegewust, kiiri Buckinghami lossi kohale koondades.

Inglismaa tegewus warustusel.

Briti wolitatud warustusminister Kollaway ütles Briti organisatsiooni suurteost Briti ja liitlaste wägede warustamisel kirjeldades, et enne sõda aasta jooksul 55 000 suurtükikuuli valmistati. Üleüldine valmistus sõja ajal on 200.000.000. Briti suurtükide arv sõja algusel oli 456, kuna sõja ajal 26.430 juure tehti ja 9170 parandati. Kuulipildujate nädalawalmistus oli sõja lõpul ligi 4000. Sõja algul oli Inglismaal 100 aeroplaani, kuna lõpupoole 4000 kuus valmistati. Läänud aastal otustawal pealetungimisel lasti Briti sõjawäe poolt 3.500.000 suurtükikuuli nädalas välja. Kollaway ütles, et organisatsioon, mis wõib niisuguseid tagajärgi kätte saada, mitte ei tormitse karta, et ojalugu tema töödest mööda läheb. Sõja sunnil on Inglismaa end paljudest tähtsatest Sassa tööstus-saadustest wabistanud, mis ta sealt ostis, kuna ta praegu neid ise juba palju paremini valmistab.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi alampolkownik Rint
Wäljaandja: Wägede Ülemjuhataja staab.

Teatan, et minu poolt wäljaantud püssi õperaamat:

„Mida rahwawäelane oma püssist peab teadma ja kuidas temaga ümber käima“,

trükist on ilmunud ja wõib teda nõutawal arwul minu käest Tallinna tagawara pataljoni staabist (W.-Batarei uul. nr. 10) saada. Hind 2 marka.

Polkownik E. Limberg.

Uudis!

Uudis!

Sõjawäe Topograafia Jaoskonna wäljaandel ilmus trükist uus

E E S T I M A A K A A R T

Mõõt: 15 wersta tollis.

Kaardil on ära tähendatud maakondade, kihelkondade ja keelepiirid.

• • • Hind 4 marka • • •

Saada raamatukauplustest ja Sõjaw. Topograafia Jaoskonnast
Tallinnas, Pagari uul. nr. 1.